

Prof. Dr.

Ahmet Nohutçu
Akademi

ANAYASA HUKUKU

Prof. Dr. Ahmet Nohutçu

www.ahmetnohutcuakademi.com

4. BÖLÜM

DERS -21

CUMHURİYETİN TEMEL ORGANLARI: YASAMA

Kanunların Yapılması

PROF. DR. AHMET NOHUTÇU

Kanunların Yapılması

Anayasa (Md. 88-89) ve TBMM İctüzüğüne göre (Md. 74-94), TBMM'nin kanun çıkarmada izleyeceği aşama ve usuller temel aşamaları itibariyle aşağıdaki gibidir:

KANUN -I:

Komisyonlar: TBMM'de 19 adet komisyon vardır.
Kanun tekliflerini görüşüp, bir rapor hazırlar.

Salt Çoğunluk= 1/2+1

Basit Salt Çoğunluk
- Katılanların 1/2+1

Nitelikli Salt Çoğunluk
- Üye tamsayısının 1/2+1

Kanun Teklifi
(En az 1 milletvekili)
İmzalı+Gerekçeli

CB'nin Teklif Edebileceği

sadece 2 kanun:

1. Bütçe Kanunu
2. Kesin Hesap Kanunu

TBMM Başkanlığı
Komisyonlar

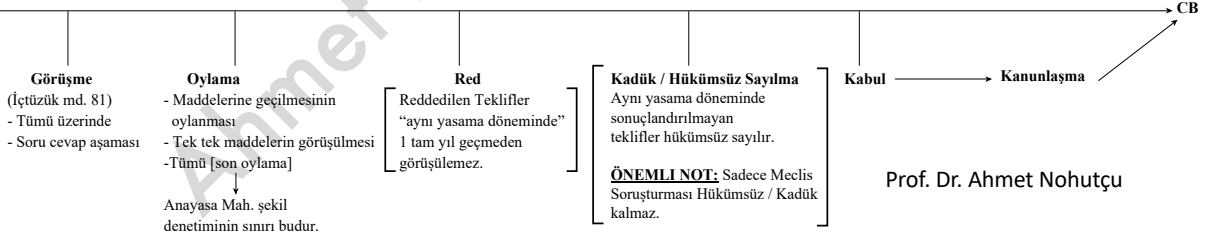
45 GÜN

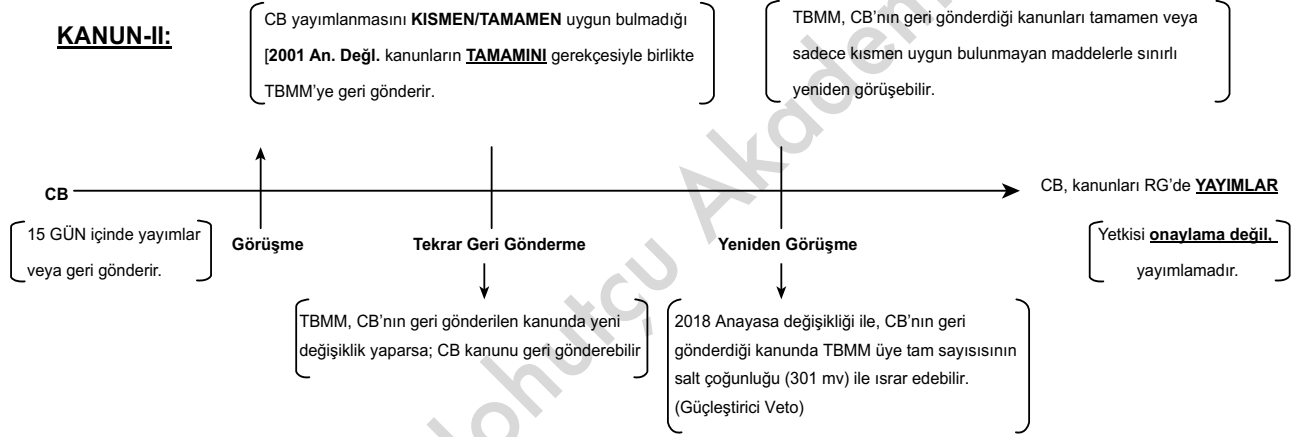
En az 48 saat geçmeden
G.K.'da görüşülemez.

[G.K.]

Toplantı Yeter Sayısı
*1/3=200 mv.

Karar Yeter Sayısı
- Katılan üye sayısının salt çoğunluğu
➢1/4+1'den az olamaz. (151)

- RG'de yayımlanan kanunlar, aksine hüküm taşııyorsa **yayımlandıkları gün** yürürlüğe girerler.
- Kanunları yayım yetki ve görevi; 1924, 1961 -1982 Anayasalarına göre Cumhurbaşkanı'nındır.
- **1924** ve **1961** Anayasalarına göre CB'nin geri göndermediği kanunlar → Bütçe Kanunu
→ Anayasa Değişikliği Kanunu
- 1982 Anayasasına göre Cumhurbaşkanı'nın geri gönderemediği kanun → Bütçe Kanunu
- 1982 Anayasasına göre CB **yalnızca** Anayasa Değişikliği Kanunlarını halkoylamasına sunabilir / sunar.
- CB, "Bütçe Kanunu" dahil, tüm kanunlara karşı Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açabilir.

Kanunun Teklif Edilmesi

Anayasanın 88. Maddesine göre:

Kanun teklif etmeye **MİLLETVEKİLLERİ** (600 milletvekili) yetkilidir.

Kanun tekliflerinin TBMM'de görüşülme usul ve esasları **İçtüzükle** düzenlenir.

Hocanız uyarıyor!

Cumhurbaşkanının TBMM'ye teklif edebileceği yegâne iki kanun şunlardır:

- 1) Bütçe kanunu
- 2) Kesinhesap kanunu

Prof. Dr. Ahmet Nohutcu

Artık bundan sonra **TASARILAR** olmayacak sadece milletvekillerinin sunduğu kanun önerileri olan **TEKLİFLER** olacaktır.

Milletvekillerince gerekçesiyle birlikte TBMM Başkanlığına verilen kanun tekliflerinde **bir veya daha çok imza** bulunabilir. Kanun teklifleri Başkanlıkça **komisyonlara doğrudan doğruya** havale edilir.

Bir milletvekili tek başına ya da birden çok milletvekili **ortaklaşa** kanun teklif edebilir.

TBMM Başkanı da milletvekili olduğuna göre kanun teklif edebilir.

Cumhurbaşkanı yardımcıları veya bakanların kanun teklif etme yetkisi bulunmamaktadır.

Hocanız uyarıyor!

TBMM tarafından reddedilmiş kanun teklifleri,

ret tarihinden itibaren tam yıl geçmedikçe,

TBMM'nin aynı yasama dönemi (iki genel seçim arası dönem) içinde yeniden verilemezler.
(İçtüzük, Md. 76).

Bir yasama döneminde sonuçlandırılmamış olan kanun teklifleri **HÜKÜMSÜZ sayılır.** Hükümsüz sayılmaya geçerliliği kalmamış anlamında olma denir.

Yasama dönemi başında, önceki dönemde verilmiş yazılı soru, Meclis araştırması ve genel görüşme önerileri hükümsüz sayılır (İçtüzük, Md. 77).

Hocanız uyarıyor!

Yasama dönemi bitse bile **sadece MECLİS
SORUŞTURMASININ HÜKÜMSÜZ
(KADÜK) SAYILMAYACAĞINA**, yani yeni
yasama döneminde bir önceki dönemde
verilmiş meclis soruşturması süreçlerinin
devam ettirileceğine dikkat edilmelidir.

Bir kanun teklifinin reddedilmesi ile kadük olma durumu farklıdır:

- **Red;** bir önerinin görüşülerek kabul edilmemesiyken,
- **Kadük;** yasama döneminin bitmesiyle bir önerinin olumlu ya da olumsuz biçimde sonuçlanamama durumudur.

Ahmet Nohutçu Akademi

Komisyon aşaması

İlgili komisyon, teklifleri aynen veya değiştirerek kabul edebilir ya da reddedebilir.

Komisyonların kendilerine gönderilen işleri en geç gün içinde sonuçlandırmaları gerekir.

Genel Kurul'a sevk edilen bir komisyon raporu veya herhangi bir metin, aksine karar alınmadıkça dağıtım tarihinden itibaren geçmeden görüşülemez.

TBMM Genel Kurulu'nda Önerilerin Görüşülme Usulleri

1) Öncelikle Görüşme

Öncelikle görüşme, bir teklifin meclis gündeminde yer alan başkaca konu ya da kanun önerilerinden **daha önce görüşülmesi** demektir. (Öncelikli görüşme yapılması zorunlu olan haller dışında öncelikli görüşme yapılabilmesi için hükümetin veya ilgili komisyonun gerekçe belirtmesi gerekir.)

2) İvedilikle Görüşme

İvedilikle görüşme, teklifin yalnız **bir defa** görüşülmesidir. İçtüzük genel olarak kanunların ivedilikle görüşülmesini öngörür.

Hocanız uyarıyor!

.....
teklifleri ivedilikle görüşülemez, yani
(en az **48 saat** arayla) iki defa görüşü-
lür. (Anayasa Md. 175)

Görüşme Aşamaları

TBMM Genel Kurulu'nda kanun önerisinin görüşülmesinde şu sıra takip edilir:

- Önce teklifin **tümü** üzerinde görüşme açılır.
- Teklifin tümünün görüşülmesinden sonra **20 dakika** komisyonla **soru ve cevap** işlemi yapılır. Maddeler üzerinde bu süre **10 dakikadır**.
- Teklifin **maddelerine geçilmesi oylanır**.
- Teklifin **maddeleri görüşülür**.
- EN SON TEKLİFİN TÜMÜ OYLANIR.**

Maddelerine geçilmesi veya en son yapılan oylamada tümü kabul edilmeyen kanun teklifleri Genel Kurulca reddedilmiş olur.

Hocanız uyarıyor!

Anayasa Mahkemesi'nin kanunları ve TBMM İ t z g n  Őekil bakımından denetimi yeterli çoğunluğun sağlanıp sağlanmadığıyla sınırlıdır.

Kanunların Kabul Edilmesi

Hocanız uyarıyor!

TBMM, kanunları üye tam sayısının en az (200 milletvekili) ile toplanarak görüşür.

Üye tam sayısının 1 fazlasından (151 milletvekilinden) az olmamak şartıyla toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile kabul eder.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNE İLİŞKİN KANUNLAR
DIŞINDA DİĞER KANUNLAR İÇİN
GİZLİ OYLAMA ZORUNLU DEĞİLDİR.

Genel Kurul'da görüşülerek oylanıp kabul edilen teklif, kabul edildiği anda hukuken kanun olur, yani kanunlaşır.

Teklif, Cumhurbaşkanına gönderildiği anda ya da Cumhurbaşkanınca yayımlandıklarında kanunlaşmaz.

Yayımlanması kanunlaşması için değil, yürürlüğe girmesi yani uygulanabilmesi için gerekir.

Kanunların Yayımlanması İçin Cumhurbaşkanına Gönderilmesi

Hocanız uyarıyor!

Anayasanın 89. Maddesine göre:
Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet
Meclisince kabul edilen kanunları
..... GÜN içinde YAYIMLAR.

Cumhurbaşkanının kanunlarla ilgili yetkisi **DEĞİL**, imza ederek
Resmi Gazete'de **TIR**

Cumhurbaşkanınca Kanunun Geri Gönderilmesi

1982 Anayasasının 89. Maddesine göre:

Hocanız uyarıyor!

Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen kanunları **15 GÜN** içinde YAYIMLAR.

Cumhurbaşkanı yayımlanmasını **KISMEN VEYA TAMAMEN UYGUN BULMADIĞI** kanunları, bir daha görüşülmek üzere, bu hususta gösterdiği gerekçe ile birlikte aynı **15 günlük** süre içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir. Cumhurbaşkanınca **kismen uygun bulunmama** durumunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi **sadece uygun bulunmayan maddeleri görüşebilir**.

Bütçe kanunları bu hükme tâbi değildir.

“Kısmen veya tamamen” ibaresi ve “kısmen uygun bulmama durumunda TBMM sadece uygun bulunmayan maddeleri görürebilir” hükmü 2001 Anayasa değişikliği ile eklenmiştir. Cumhurbaşkanına ilk kez kanunları kısmen uygun bulmama yetkisi verilmiştir.

Ahmet Nohutcu Akademi

Hocanız uyarıyor!

Cumhurbaşkanı, **BÜTÇE KANUNU HARIÇ** olmak üzere, Anayasa değişikliğine ilişkin kanunlar dâhil kendisine gönderilen tüm kanunları **TBMM'ye geri gönderebilir.**

1924 ve 1961 Anayasalarına göre, Cumhurbaşkanı **Bütçe Kanunu** yanında **Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunlarını** da **GERİ GÖNDEREMİYORDU.**

Anayasa değişiklikleri kanunlarının geri gönderilebilmesi 1982 Anayasası'nın bir yeniliğidir.

Bu çerçevede, 1982 Anayasasına göre **Cumhurbaşkanı SADECE BÜTÇE KANUNU'NU GERİ GÖNDEREMEZ.**

2018 yılında yürürlüğe Anayasa değişiklikleri çerçevesinde, Anayasanın 89. Madesi şöyle değişmiştir:

Hocanız uyarıyor!

Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu **ÜYE TAMSAYISININ SALT ÇOĞUNLUĞUYLA**, yani en az **milletvekilinin oyuyla** aynen kabul ederse, kanun Cumhurbaşkanınca yayımlanır; Meclis, geri gönderilen kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunu tekrar Meclise geri gönderebilir.

Dolayısıyla artık Anayasal sistemimizde Cumhurbaşkanının bir kanunu geri göndermesi hem **GEÇİKTİRİCİ VETO** hem de **GÜÇLEŞTİRİCİ VETO** beraberce yer alamaya başlamıştır.

Hocanız uyarıyor!

Anayasamıza göre, **ister ilk seferde** isterse Cumhurbaşkanınca geri gönderilmesi halinde **ikinci seferde, sadece iki kanun için nitelikli çoğunluk gerekmektedir.** Bunlar:

- 1) **Genel ve özel af ilanı kanunları (3/5)**
- 2) **Anayasa değişikliğine ilişkin kanunlar (3/5 veya 2/3)**

Cumhurbaşkanı **genel ve özel af ilanına ilişkin kanunlar ile Anayasa değişiklik kanunlarını GERİ GÖNDERİRSE** Meclis yine en az üye tam sayısının **3/5** oy çoğunluğu ile kabul eder. Yani, yine aynı çoğunlukla kabul edilir, **DAHA NİTELİKLİ ÇOğUNLUK GEREKMEZ.**

Ahmet Nohutcu Akademi

- Cumhurbaşkanına kanunları kısmen geri gönderme değil, **KISMEN UYGUN BULMAMA YETKİSİ** verilmiştir.
- *Kısmen uygun bulmama durumunda, kanunun **bir kısmını değil, uygun bulmadığı maddeleri belirterek kanunun **TÜMÜNÜ geri gönderir.** Yani uygun bulduklarını yayımlayamaz.*** Her halükârda tümünü geri gönderir.
- **TBMM**, kısmen uygun bulunmayan maddelerin görüşülmesinde, *isterse sadece uygun bulunmayan maddeleri görüşebileceği gibi, isterse kanunun tamamını tekrar görüşebilmektedir.* Her iki halde de kanunu yeniden oylamaktır (İçtüzük Md. 81).

Hocanız uyarıyor!

Genel ve özel af ilanı kanunları ile anayasa değişikliğine ilişkin kanunların kabulünde, TBMM'deki toplantı sayısının dikkate alınmadığına; 599 ya da 360 milletvekili ile de toplanılsa, kabul yeter sayısının **en az 360 milletvekili** olarak aranacağına dikkat edilmelidir.

Hocanız uyarıyor!

TBMM, Cumhurbaşkanı tarafından geri gönderilen KANUNU ÜYE TAMSAYISININ SALT ÇOĞUNLUĞU İLE AYNEN KABUL EDERSE Cumhurbaşkanı bu kanunu yayımlamaya mecburdur, bir kez daha geri gönderemez.

Ancak TBMM geri gönderilen kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı bunu bir kez daha geri gönderebilir.

Cumhurbaşkanı kanunu yayımladıktan sonra o kanun aleyhine **Anayasa Mahkemesi'ne dava** açabilir. Cumhurbaşkanı, TBMM'ye geri göndermediği bir kanun aleyhine de yayımından sonra süresi içinde Anayasa Mahkemesi'ne dava açabilir.

Ahmet Nohutcu Akademi

Hocanız uyarıyor!

Kanunlar için halkoyuna sunulma
ASLA söz konusu değildir.

HALKOYUNA SUNULMA, SADECE
ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNE İLİŞKİN
KANUNLAR İÇİNDİR.

Halkoyulamasını **düzenli ve sürekli**
olarak benimseyen ilk Anayasa
..... Anayasası'dır.

Kanunların Yürürlüğe Girmesi

Daha önce kanunlar metinlerinde aksine hüküm yoksa Resmî Gazetede yayımlandıkları günden itibaren 45 gün sonra yürürlüğe giriyorlardı.

15 Temmuz **2018** tarihinde Resmî Gazetede yayımlanan **10 sayılı Resmî Gazete Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi** ile bu hüküm şöyle değişmiştir:

Hocanız uyarıyor!

Kanunlar, metinlerinde aksine hüküm
yoksa YAYIMLANDIKLARI GÜN
YÜRÜRLÜĞE GIRERLER.

Kanunlara karşı Anayasa Mahkemesi'ne DAVA AÇMA SÜRESİ, kanun kabul edildi-
ğinde, yayımlandığını izleyen gün veya yürürlüğe girdiği tarihte DEĞİL,

RESMİ GAZETE'DE YAYIMLANDIĞI GÜN başlar.

Ahmet Nohutcu Akademi